

Мирон Вачевський, кандидат економічних наук, професор

Дрогобицького державного педагогічного університету

ім. І. Я. Франка

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ МАРКЕТОЛОГІВ

У статті висвітлено аспекти економічної освіти молоді. Показано необхідність всебічного виховання молоді до ринкової економіки. Доводиться, що навчання вимагає модернізації системи освіти, вивчення основ економіки, менеджменту, маркетингу, інформації, інтелектуальної власності, дисциплін, які стосуються формування професійної компетенції.

Постановка проблеми. Перехід нашого суспільства до ринкових відносин вимагає кардинальних змін у навчальному процесі, формування у молоді професійних компетенцій, трудового виховання учнівської молоді. На перший план виступають такі якості особистості, як самостійність і підприємливість. Важливою умовою підготовки учнівської молоді до вибору професії і формування відповідних професійних компетенцій, безперечно, є вивчення економіки, науки, яка поєднує в собі різні види наукових напрямків [1, 2, 3, 4]. Освіта, навчання та підготовка молоді до умов економічної діяльності завжди є актуальною темою як вітчизняних, так і зарубіжних учених.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зауважимо, що протягом останніх років в Україні цій проблемі присвячено значну кількість дисертаційних досліджень, які захищені і дали вагомий внесок у розвиток педагогічної науки та підготовку молоді до трудової діяльності у сучасних умовах. Це зокрема дисертації І. Вільяш [7], І. Волощук [8], І. Герасимова [12], О. Євдокімова [14], О. П'єхоти [22], а також значна кількість навчальних статей та робіт, що присвячені розвитку творчих здібностей учнівської молоді, підготовці до умов ринкової економіки Ю. Василів [9], Д. Верховода [10], А. Гужій [11], М. Дробноход [13].

Заслугує уваги дослідження О. Овчарук [18], у якому формування компетентності трактується як ключ до оновлення змісту освіти загальноосвітньої школи. І. Прокопенко досліджує проблему у світі економіки та бізнесу, економічну освіту школярів на сучасному етапі [20, 21]. А. Павленко у своїх роботах висвітлює проблему економічної освіти як важливої складової формування сучасного спеціаліста [19].

Нерозв'язана раніше частина загальної

проблеми. Аналіз останніх публікацій: дисертаційних робіт, статей, посібників та інших інформаційних джерел дає нам підставу стверджувати, що проблема, яка досліджується вітчизняними авторами, не висвітлена належним чином, не розглядається у руслі, яке поєднує економічну та інформаційну освіту, патентознавство, маркетинг та його складові для формування у випускника ВНЗ **високого рівня професійних компетенцій.**

Мета статті. Виробити загальну методiku підходу до оцінювання професійних знань у випускників ВНЗ, які вивчають маркетинг і формують своїми знаннями високий рівень професійних компетенцій. Нашим дослідженням встановлено, що під час вивчення економіки в загальноосвітній школі учні отримують знання, які формують у них погляди на правильний вибір професії, а у студентів ВНЗ – майбутніх маркетологів – вивчення тих базових дисциплін, які сприяють засвоєнню і дальшому розвитку суспільно-трудового досвіду, підготовці їх до участі в суспільному виробництві.

Виклад основного матеріалу. Можливості для розвитку професійних компетенцій особистості у трудовій діяльності закладені у змісті і характері праці, як зазначено автором у роботі [5]. Порівнюючи компоненти процесу навчання учнівської молоді і їх трудової підготовки та навчальної діяльності студентів ВНЗ, бачимо, що вони мають схожі структурні схеми. В обох процесах є навчання, що спонукає до оволодіння новими знаннями, трудовими уміннями і навичками, до розвитку здібностей і відповідних якостей особистості, надаючи учням початки формування професійних компетенцій.

У зв'язку з цим зростає роль економічної підготовки молоді як незмінного компонента всебічної освіти особистості, однієї з умов

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ МАРКЕТОЛОГІВ

успішного виконання нею професійних функцій [23].

Одним зі шляхів оновлення змісту освіти і узгодження його з сучасними потребами, інтеграцією до європейського та світового освітніх просторів є орієнтація навчання на набуття ключових компетентцій та створення ефективних напрямків їх запровадження. Така умова вимагає від сучасної освіти особливо рішучих реформаційних підходів до оновлення змісту освіти та до навчання, впровадження інформаційних і комунікаційних технологій, вивчення основ економіки, маркетингу, інформації, інтелектуальної власності, які модернізують процеси навчання, виховання, для набуття необхідних життєвих компетентцій [6].

Уважаємо за доцільне зазначити, що виховання молоді та формування у неї **професійних компетентцій** повинно відбуватися у дусі державотворення, національної свідомості, що є головною, найбільш масовою запорукою розквіту держави, або великих протистоянь різних політичних противників. Ці протисти безпосередньо відбиваються на розвитку та вихованні підростаючого покоління, на формуванні поглядів до вибору професії, **формуванні професійних компетентцій** та участі у трудовій діяльності.

Отже, національна самосвідомість має бути ідеологічною основою педагогічних технологій виховання молоді в процесі всебічного розвитку та навчання. Це – одне із пріоритетних завдань загальноосвітньої школи та усіх інших навчальних закладів, які готують молодь до сучасної ринкової економіки, даючи їй знання з економіки, маркетингу, інформаційних технологій та інтелектуальної власності.

Формування професійних компетентцій, економічної свідомості – розвиток економічного мислення, проявляється на двох взаємозв'язаних рівнях: теоретичному й емпіричному.

Теоретично-економічне мислення – це відображення в свідомості людей суспільних економічних відносин у формі економічних теорій, розумінь, ідей, категорій.

Емпірично-економічне мислення – це обдумане і засвоєне людьми накопичення економічних знань, у тому числі економічної інформації і застосування її для розв'язання конкретних економічних завдань.

На основі цих тез робимо висновок, що новий тип економічного мислення, високі професійні компетентції передбачають ініціативу в праці, діловитість, відповідальність, творчий пошук, інноваційну діяльність, що веде до найкращого

господарського результату при найменших витратах.

При формуванні професійних компетентцій, економічного мислення й економічної культури школярів, особливо важливим є правильне засвоєння суті економічних відносин у суспільстві. Економічні відносини завжди історично конкретні. Вони складаються на основі певної форми власності на засоби виробництва і складають суть економіки країни. На цьому виростає конкретна економіка, конкретне господарство країни, формується мета розвитку виробництва, форми і методи господарювання, певні політичні, соціальні і духовні особливості країни. Економіка не тільки зв'язана з розвитком виробничих сил і обумовлена цим розвитком, але й виконує ідеологічну функцію – діє на свідомість, почуття, поведінку людини.

Економічне мислення – це відображення у свідомості людей різних явищ, процесів, закономірностей економічного життя. Оскільки економіка розвивається на певній, конкретній формі власності на засоби виробництва, то і відображення свідомості особистості завжди має конкретний зміст.

Система формування професійної компетентції, виховання особистості повинна мати різні форми об'єднання знань і діяльності, процесу навчання і підготовки до участі у творчій роботі. На нашу думку, сам процес виховання молоді пов'язаний з економічною культурою підростаючого покоління, яка формується в умовах розвитку ринкової економіки, при соціальних змінах у суспільстві як результатів діяльності людей у сферах економічного життя.

Економічне виховання молоді та формування професійних компетентцій необхідно здійснювати в рамках програмного вивчення суспільних і гуманітарних предметів.

Трудове виховання покликане виробити в учнівської молоді трудові навички і уміння сформувати професійні компетентції, виробничі навички, знаходити задоволення у праці.

Економічне виховання є складовою частиною виховання гармонійно розвинутої особистості, має специфічні завдання, принципи, проникає у всі напрямки суспільного життя.

Процес засвоєння відповідного рівня професійних компетентцій, наукового світогляду у кожного нового покоління, соціальної групи людей, кожної особистості має свої особливості, визначені рівнем економічного і соціально-політичного розвитку суспільства, характером і формами боротьби суспільних систем на міжнародній арені, національними і сімейними

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ МАРКЕТОЛОГІВ

традиціями, особистими якостями людей.

Економічне виховання включає знання про економіку, суть економічних законів, систему виробничих відносин. Вивчаючи суспільні і гуманітарні дисципліни, школярі одержують і певні знання з економічної теорії та практики.

Слід зазначити, що в науково-педагогічній літературі склалося дещо спрощене уявлення про економічне виховання.

По-перше, відсутній аналіз економічного виховання, економічної культури особистості.

По-друге, немає чіткого уявлення про місце і роль економічного виховання у комплексі формування професійної компетенції, основних напрямків виховання особистості, економічної культури у школярів.

По-третє, нерідко зміст економічного виховання зводиться лише до пропаганди і засвоєння елементів економічних знань. Усе це приводить до зміщення елементів формування професійних компетенцій і досягнення бажаних результатів.

У нинішніх умовах, уважаємо, економічне виховання та формування професійних компетенцій передбачає ознайомлення учнів із економікою, і як з історично визначеною сукупністю виробничих відносин, складають базис суспільства, і конкретно з економікою як єдиним комплексом, що охоплює всі ланки виробництва.

Для успішного розв'язання проблеми, підготовки молоді до нових форм господарювання, загальноосвітнім закладам необхідно формувати певну систему економічної освіти і виховання молодого покоління, яка включала б обов'язкові напрямки, а саме:

- економічне виховання у процесі загального навчання;
- економічне виховання під час трудового навчання;
- економічне виховання під час позакласної і позашкільної роботи;
- економічне виховання у сім'ї.

Щоб успішно формувати у молоді професійні компетенції, основи економічного мислення, творчого пошуку і засвоєння знань з економіки, які необхідні в сучасних умовах, необхідно постійно поліпшувати управління самим навчальним процесом у загальноосвітніх школах. Без знань основ економіки, без умінь використовувати інноваційні педагогічні технології, грамотно думати і діяти не може бути сучасного працівника з високим рівнем професійних компетенцій.

Нове економічне мислення не може виникнути саме собою, воно зв'язане з рівнем економічної підготовки людей. Тому для формування у молоді

професійних компетенцій, основ нового економічного мислення необхідно не тільки озброювати їх економічними знаннями, але й включати в активну трудову діяльність. **Прищепити молоді любов до праці – одне із важливих завдань навчання і виховання.**

Професійна компетенція, економічне виховання молоді сьогодні вкрай необхідні, адже із розвитком ринкової економіки, повинні розвиватися економічні інтереси, діловитість, відповідальність, творчий пошук шляхів поліпшення організації і результатів господарської діяльності.

Проведені нами дослідження дають підставу стверджувати, що освіта та навчання вимагають постійного удосконалення змісту як навчальних програм з основ наук і, особливо, трудового навчання у плані включення до них як компонентів розділів для економічного виховання, так і розвитку умінь до підприємницької діяльності, що вимагають умови ринкової економіки.

Молодь налаштована на пошук сенсу життя та свого місця у ньому, на утвердження себе у суспільстві. Це дозволяє використати її у відповідальних творчих завданнях соціально-економічного розвитку країни.

В умовах становлення ринкової економіки, коли розвитку набувають різні форми діяльності, дуже важливо сформувати в учнівської молоді відповідний рівень професійної компетенції, готовність до нових способів господарювання.

Дотепер у теоретичних та практичних розробках, присвячених проблемі виховання взагалі та проблемі професійних компетенцій зокрема, недостатня увага приділялася соціально-економічним аспектам виховного впливу на молоді. При цьому ми маємо на увазі соціологізацію особистості з урахуванням найперше діяльної теорії виховання.

Соціологія виховання насамперед вивчає формування, функціонування та розвиток соціальних відносин з приводу виховання індивідів у конкретних історичних умовах, у той час як педагогіка є технологією виховання, тобто сукупністю форм, методів і прийомів цілеспрямованого впливу на особистість. Це організований вплив на свідомість і поведінку людини.

Безумовно, процес виховання дорослих і процес виховання підростаючого покоління мають як відмінності, так і багато спільного. В основному це стосується спеціально організованої системи виховання, навчання. Умінь навчати, пояснювати, переконувати, впливати на розум і почуття людей потрібні не тільки керівникам, а

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ МАРКЕТОЛОГІВ

й викладачам загальноосвітніх закладів.

Будь-який індивід завжди перебуває у певних відносинах з навколишньою дійсністю, іншими індивідами, їх групами, природою тощо. При цьому на нього діє “сукупний вихователь”.

Система професійних компетенцій та економічної підготовки молоді є фундаментом для формування свідомого ставлення до практичного застосування знань на практиці та усвідомленого вибору майбутньої професії. Від того, наскільки науково обґрунтовано буде здійснюватись ознайомлення школярів з вимогами різних типів професій до людини, відповідності чи невідповідності індивідуальних особливостей індивіда даним вимогам, значною мірою залежить рівень трудового становлення школяра.

Трудове становлення школяра – процес розвитку індивідуальної професійної компетенції, досвіду пізнавально-практичної діяльності у різних педагогічно керованих і некерованих ситуаціях на основі інтересів, мотивів і потреб, які формуються і розвиваються у процесі навчання, що в кінцевому підсумку формує визначені рівні професійної компетенції, готовності школяра виконувати певні трудові функції.

Формування професійних компетенцій є складним процесом становлення якісно нової особистості. Воно включає інтегральну діяльність “сукупного вихователя” як суму впливу різних факторів на людину і власне діяльність вихованця, внаслідок чого особистість набуває нових якостей.

Необхідно розрізняти виховні впливи, які здійснюються навчальними закладами всіх типів, сім’єю, громадськими організаціями та державними установами, а також неорганізовані, але цілеспрямовані (з боку особистості) виховні впливи радіо, преси, телебачення, культурно-освітніх закладів, літератури тощо.

Таким чином, не можна вважати, що в нашому суспільстві навколишня дійсність впливає на особистість стихійно. По суті справи соціальне оточення у всій його різноманітності формує свідомість людей у тому ж загальному напрямку, в якому організована система виховання та навчання і розвиток професійних компетенцій.

Основна ідея нової педагогічної системи формування професійних компетенцій, трудового виховання в умовах ринкової економіки – поєднання навчання учнівської молоді з педагогічно доцільною індивідуальною та колективною суспільною і виробничою діяльністю. Тут ми наголошуємо, що одне з найголовніших

завдань трудового виховання молоді – формування усвідомленого ставлення до праці як основи життєдіяльності.

Ось чому економічна освіта молоді, а потім її економічне виховання шляхом створення умов для застосування економічних знань у процесі праці – головний спосіб активізації трудового виховання молодого покоління.

Розглядаючи людину з економічної точки зору як трудовий ресурс, потім – як ресурс виробництва, ми прийшли до необхідності постановки питання про людський фактор. Це потребує перебудови не тільки економічних відносин та господарського механізму, але й всієї системи ідейно-політичних і моральних відносин у суспільстві. При цьому по-новому повинна будуватися і система формування професійних компетенцій, виховання учнівської молоді, менш за все схильної до впливу старих негативних стереотипів щодо трудової участі в суспільному виробництві, негативними особливостями яких є прояв безвідповідальності.

Вербальні методи формування професійної компетенції і виховання школярів без поєднання з продуктивною працею не забезпечують твердих переконань і ціннісно-трудова орієнтації особистості, не завжди сприяють прояву трудової активності.

Сьогодні перед суспільством стоїть дуже важливе завдання – подолати існуючу в трудовому вихованні молоді відірваність від реальних потреб життя. І педагогічним, і виробничим колективам необхідно пам’ятати, що тільки при дійовій участі в суспільно корисній, продуктивній праці молоде покоління може стати активним громадянином суспільства. Тільки через практику можна визначити сутність особистості та її морально-трудова мотиви і можливості.

Слід зазначити, що відірваність професійних компетенцій молоді від реального життя негативно відбивається потім і на моралі молодих робітників, і на економіці країни.

Ось чому необхідно подолати ряд негативних явищ, недоліків і упущень у своїй діяльності. Тому сутність формування професійних компетенцій, виховання учнівської молоді полягає у формуванні в неї готовності до самостійного життя та праці для забезпечення свого добробуту і високих темпів соціального та науково-технічного прогресу. Тільки завдяки взаємозумовленості змісту підготовки спеціалістів з високими професійними компетенціями та економічного виховання школярів кожний випускник навчального закладу зможе з’ясувати

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ МАРКЕТОЛОГІВ

для себе, що для підвищення життєвого рівня треба краще працювати. Одержання економічних знань прискорює формування у молоді соціальної зрілості, становлення активної життєвої позиції, підприємливості.

Завдання, що постали на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України перед педагогічною наукою з питань формування високих професійних компетенцій, трудового виховання учнівської молоді, передбачають суттєві зміни змісту системи навчання, виховання і профорієнтації молоді. З метою соціально-педагогічного обґрунтування змісту професійної підготовки особистості ми визначили напрямки і принципи формування професійних компетенцій.

Напрямки формування професійних компетенцій та трудового виховання:

- потреби суспільства щодо рівня професійних компетенцій і готовності випускників школи до самостійної трудової діяльності;
- взаємозумовленість професійних компетенцій та трудового виховання з моральним, естетичним та економічним вихованням;
- готовність до умов праці в існуючих умовах економіки та розвитку суспільства;
- апробация змісту, що формується у відповідний рівень професійної компетенції.

Принципи формування змісту професійної компетенції та трудового виховання зводяться до наступного:

- визначальної ролі потреб професійних компетенцій сучасного суспільства на всіх етапах формування змісту;
- взаємозумовленості змістовної та процесуальної сторін професійних компетенцій та економічного виховання;
- адекватності змісту логіки розвитку професійних компетенцій учнів готовності до праці.
- єдності моральної, економічної та професійної спрямованості змісту трудового виховання на формування професійної компетенції.

Названі фактори і принципи є визначальними для усіх компонентів системи формування професійних компетенцій та трудового виховання, які необхідно наповнити конкретним змістом.

До компонентів системи трудового виховання учнівської молоді, на нашу думку, необхідно віднести:

- виконання трудових обов'язків у сім'ї;
- самообслуговування у дитячому садку та школі;
- вивчення основ наук;
- виконання громадських доручень у школі та

поза школою;

- заняття в шкільних майстернях і на навчальних пришкольних ділянках;
  - гурткова діяльність у школі;
  - науково-технічна творчість та сільськогосподарське дослідництво в позашкільних установах;
  - суспільно корисна, продуктивна праця в урочній і позаурочній час у школі і поза школою.
- Для встановлення рівня розвитку професійних компетенцій у загальноосвітніх навчальних закладах нами пропонується розділити їх на відповідні групи, відповідно до рівня професійних компетенцій і трудової підготовки, що загалом може відповідати реалізації системи трудового виховання учнів у школі.

Низький рівень розвитку професійних компетенцій характеризується слабким проявом таких сфер особистості, як операційно-технічна, інтелектуальна, емоційна, вольова (відставання у розвитку працелюбності загальношкільних спеціальних знань, умінь, мотивів і інтересів до трудової діяльності; відсутність ініціативи та наполегливості, перевага репродуктивно-стандартного характеру мислення, відсутність професійної спрямованості особистості і т.інше). Праця є несистематичною, примітивною. Відсутнє управління трудовим вихованням учнів з боку директора школи, цим питанням займається тільки вчитель трудового навчання. Базові підприємства не мають тісного зв'язку зі школою. Вивчення економіки проводиться без реальних прикладів.

Середній рівень розвитку професійних компетенцій забезпечується у ході реалізації відповідного розділу шкільного річного плану, але у запланованих заходах відсутня система і наступність змісту економічного і трудового виховання школярів. Працею охоплені більшість школярів, проте зміст її не містить достатньою мірою елементів творчості. Тому хоча учні й успішно оволодівають програмним матеріалом навчання, але, як правило, не виходять за його рамки, не виявляють творчої думки та ініціативи. Базове підприємство допомагає школі в організації трудового навчання школярів, але ця допомога не завжди сприяє тому, щоб праця була цікавою, розвиваючою, містила елементи творчості та раціоналізації.

Високий рівень розвитку професійних компетенцій досягається, якщо в учнів із врахуванням вікових особливостей взаємозумовлено розвиваються інтелектуальна, операційно-технічна, вольова та потребово-мотиваційна сфера особистості, а на їх основі – особиста самооцінка професійних компетенцій. Це в

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ МАРКЕТОЛОГІВ

кінцевому результату приводить у середніх класах до усвідомленого вибору майбутньої професії, а в старших – допрофесійного самовизначення згідно з індивідуальними нахилами, мотивами, інтересів.

Необхідно зазначити, що ключовою проблемою сучасної школи, є поліпшення якості трудової підготовки учнівської молоді, пошук нових нестандартних підходів у навчальному процесі, новаторських рішень, які відкривали б перспективні шляхи цій важливій діяльності. Проте бажані рекомендації ще не досягнуті. У школах для трудової підготовки немає необхідної економічної основи, а праця носить формальний характер, рівень підготовки учителів трудового навчання не відповідає сьгоднішнім вимогам. Отже, необхідно готувати вчителів зі знаннями менеджменту, маркетингу, інтелектуальної власності в освіті, які, у свою чергу, готували б молодь до ринкової економіки [2].

Висновки. Отже, повинна бути організована економічна освіта української молоді взагалі, а не тільки фахівців з економіки. Це впливає із суті економічної науки, яка найбезпосередніше впливає на державотворчі процеси формування у молоді професійного рівня компетенцій.

Тісний зв'язок між економічною наукою, економічною освітою і господарською практикою простежувався в усі часи, він особливо виразно виступає нині в Україні, коли відкритий шлях до свободи економічного мислення, освоєння економічної науки, національних і світових цінностей, застосування нових освітніх технологій.

Одним із найважливіших елементів економічної освіти є приведення її технологій у відповідність із процесами сьогодення. Насамперед йдеться про підготовку молоді до трудової діяльності в ринковому середовищі, бізнесових структурах, як це відзначає М.Кравчина [15].

Знання основ економіки позитивно впливає на розвиток творчості учнів, допомагає у пошуку подальшого навчання або праці, дає змогу ефективно використовувати можливості у власних інтересах та інтересах суспільства, що дуже важливо в процесі становлення молоді людини як громадянина. Економічна обізнаність формує загальну компетентність учнів, здатність аналізувати і оцінювати економічну ситуацію, вміння розв'язувати конкретні життєві проблеми.

У XXI століття українська молодь повинна вступити з глибокими економічними знаннями, підприємницькою здатністю і державницькою насагою. Тільки на таких засадах вона може стати справжнім творцем національного економічного дива, на яке заслуговує Україна [16].

Уважаємо за доцільне навести тезу виступу экс-міністра освіти і науки України, Президента АПН України, академіка НАН України В.Кременя на науковій ювілейній сесії, присвяченій 10-річчю АПН: "XXI століття вимагає, щоб Україна, як і кожна держава окремо, а також і всі суспільства разом, створювала необхідні умови – інтелектуальні, економічні, соціальні, політичні, моральні, які б підвищували педагогічну мотивацію і високо поцінювали гідність педагога, науковця, інтелектуала" [17].

1. Вачевський М.В. *Основи економічних знань: Підручник для учнів ліцеїв, коледжів, гімназій та загальноосвітніх шкіл.* – Дрогобич: Відродження. – 1997. – 162 с.

2. Вачевський М.В. *Теоретико-методичні засади формування у майбутніх маркетологів професійних компетенцій. Монографія.* – К.: Вид. "Професіонал", 2004, – 450 с.

3. Вачевський М.В. *Організаційна структура системи управління інтелектуальною власністю. Актуальні проблеми економіки.* – К.: №4(34), 2004. – С.155 – 162.

4. Вачевський М.В. *Маркетинг формування професійних компетенцій. Підручник.* – К.: Вид. "Професіонал", 2004. – 492 с.

5. Вачевський М.В. *Педагогічні аспекти економічної підготовки молоді до вибору професії в сучасних умовах. Актуальні проблеми економіки.* – №1, 2004, – С. 190 – 204.

6. Вачевський М.В. *Формування у майбутніх маркетологів професійних компетенцій. Молодь і ринок.* – 2004. – №2(8). – С.13 – 22.

7. Вільямс І. *Структура, зміст і функції сталих індивідуальних якостей учня у процесі професійного навчання і виховання. Автореф. Дис. ... доктора пед. наук.* – К.: 1997.

8. Волощук І.С. *Педагогічні основи розвитку творчих здібностей молодих школярів: Автореф. Дис. ... канд. пед. наук.* – К.: – 1998.

9. Василів Ю.К. *Економічна освіта і виховання. Учні.* – К.: Рад. школа. – 1989. – 334 с.

10. Верховода Д.Т. *Взаємозв'язок освіти з економікою країни. Економічна ефективність освіти.* Рад. школа. – 1989. – №1.

11. Гужій А. *Засоби навчання нового покоління: стан і напрями розвитку. Освіта України.* – 1998. – №2 – 3, – С.4 – 5.

12. Герасимова І.Г. *Гуманізація професійної підготовки майбутніх менеджерів виробничої сфери. Автореферат кандидатської дисертації.* Вінниця, 2002 р.

13. Дробноход М. *Освітні системи майбутнього творяться сьогодні. (Матеріали "Круглого*

МОЛОДЬ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

столу”). Рідна школа. – 1997. – №2. – С.4.

14. Євдокімов О.В. Нові педагогічні технології навчання студентів. Автореф. дис. ... канд. пед. наук. Харків. – 1997. посібник. – К.: – 1995. – 110 с.

15. Кравчина М., Романенко М. Організаційні основи економічної освіти в школі. Економіка України, – 1994, – №4.

16. Кремень В.Г. Філософія освіти ХХІ століття. Вища школа. – №4,6. – 2002. – С.9 – 17.

17. Кремень В.Г. Освіта у ХХІ столітті. Освіта Україна – №8, 23 лютого 2000 року.

18. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. Стратегія реформування освіти в Україні. Рекомендації з освітньої політики. – К.: К.І.С. 2003. – 296 с.

19. Павленко А.Ф. Економічна освіта – важлива складова формування сучасного спеціаліста. Освіта України. – 1997, – 17 жовтня.

20. Прокопенко А.Ф. Людина у світі економіки та бізнесу. – Харків: Основа. – 1995. – 310 с.

21. Прокопенко І.Ф., Камишанченко Е.Н., Лозова В.И. Экономическое образование школьников: Пособие. – Харьков: Основа. – 1995. – 172 с.

22. Пехота О.М. Індивідуалізація професійно – педагогічної підготовки вчителя. Автореф. ... дис. докт. пед. н. аук. – К.: – 1997. – 52 с.

23. Шпак О.Т. Економічна підготовка педагогічних кадрів в системі безперервної освіти. – К.: “Четверта хвиля”. – 2000.

Ярослав Кепша, кандидат педагогічних наук, доцент
Національного університету нафти та газу
м. Івано-Франківськ

Григорій Левченко, кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник АПН України
м. Київ

Віталій Лола, кандидат педагогічних наук, старший викладач
Бердянського державного педагогічного університету

МОЛОДЬ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

У статті автори висвітлюють актуальні проблеми молоді, які виникли в ринкових умовах України, розглянуто способи вдосконалення молодіжної політики урядом України.

Постановка проблеми. Зміни, які відбулися в сучасному суспільстві висунули нетрадиційні вимоги для молоді, як з сторони державних структур так і з сторони європейського співтовариства. Молодь стала перед проблемами, які дуже важко вирішити самим через які вони подаються у вир самоутвердження через міграцію, підприємницьку діяльність. Сьогодні міграційні процеси молоді трактується двояко; з одного боку – це додаткові грошові витрати з певними ризиками в тих країнах де вони перебувають, покинуті сім'ї, родини, а з іншого – запорука гарантії стабільності їх матеріального стану. У зв'язку з останнім, дослідження та відшукання раціональних шляхів вирішення молодіжних проблем міграції, добробуту, перспективи утвердження є необхідною передумовою створення досконалої системи молодіжної політики в Україні [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання молодіжної політики в ринкових умовах України розкриті вченими-економістами, зокрема; М. Вачевським [1], В.Дубовиком, І.Лапшиним [2], М.Романюком [5], С.Макеєвим, О.Михальченком [3], О.Шульгою [7] та іншими. Проте, незважаючи на значні успіхи вчених у цій сфері, питання проблем молоді в нашій країні, а також і пострадянських країнах є дуже актуальним і належним чином не розкриті.

Мета статті – висвітлити основні блоки проблем, які впливають на утвердження молоді в ринкових умовах України, перелічити головні чинники, які впливають на міграційний, економічний потенціал молоді, фактори, які впливають на стабілізацію ринку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Входження в ринкову економіку будь-якої країни – це не самоціль, а засіб підвищення ефективності своєї системи і рівня життя народу. На сьогоднішній день модель економічної реформи, яка була